

دستگاه نظامی ایران بر «انقلابیگری» پافشاری می‌کند

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۱۲ مه ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/irans-military-establishment-doubles-down-revolution
العربية (/ar/policy-analysis/almwsst-alskryt-alayranyt-tzz-altzamha-b-althwrt/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

مقاماتی که در حقیقت سیاست خارجی ایران را در کنترل خود دارند با طرد فایل صوتی ظریف و تقاضا برای نظامی ساختن تصمیمات دولت شمه‌ای از آن چیزی را ارائه می‌کنند که مذاکره‌کنندگان و همسایگان می‌توانند از تهران برای آینده قابل‌تصور انتظار داشته باشند

در بحبوحه شدت یافتن دیپلماسی هسته‌ای و افشاگری‌های جنجالی تازه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/zarif-tape-revelations-russia-qods-force-and-irans-election>) از سوی محمدجواد ظریف وزیر خارجه سران سپاه خواستار بازنگری در سیاست‌های منطقه‌ای کشور شده‌اند. دستگاه نظامی ایران که در سخنان ظریف اغلب با عنوان «میدان» یاد می‌شود به جای عقب‌نشینی از موضع فعلی خود ظاهراً قصد دارد سیاست خارجی ایران را نظامی‌تر (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/rise-bonapartism-iran>) کند. بودجه نیروی قدس سپاه را افزایش دهد و به عبارتی ماجراجویی نظامی نهادینه در جمهوری اسلامی را تحکیم بخشد.

در جریان مراسم معارفه جانشین جدید فرمانده نیروی قدس (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/who-mohammad-reza-fallahzadeh-new-deputy-commander-irans-qods-force>) در ۲۸ آوریل سردار حسین سلامی «نقش منطقه‌ای شجاعانه و زیبایی» را که این نیرو طی یک دهه گذشته بازی کرده ستود و توضیح داد که چه‌طور این نقش منطقه‌ای مجموعه‌ای از بازیگران نیابتی نیرومند و جبهه‌های نظامی را در سراسر خاورمیانه ایجاد کرده تا مانع از تمرکز قدرت دشمنان شوند. بنا به گفته او این تلاش با ادغام منافع ایدئولوژیک و ملی ایران با منافع بازیگران هم‌سو در افغانستان عراق لبنان سوریه یمن و دیگر عرصه‌ها میسر شده است. او همچنین ادعای ظریف را مبنی بر این‌که سپاه پاسداران در دیپلماسی ایران مداخله کرده رد کرد و در عوض ادعا کرد که فرماندهان فقید نیروی قدس قاسم سلیمانی و محمد حسین زاده حجازی کسانی بودند که از طریق دستاوردهای نظامی خود در خارج تلاش‌های دیپلماتیک دولت را تقویت کردند.

این پیام‌ها بی‌درنگ از سوی فرماندهان دیگر سپاه از جمله سرتیپ پاسدار جلالی فراهانی رئیس تندروری سازمان پدافند غیرعامل کشور تکرار شد. او طی اظهاراتی که در تاریخ ۱ می منتشر شد ظریف را به قربانی‌کردن ارزش‌ها و راهبردهای انقلابی برای کسب امتیازات تاکتیکی کوتاه‌مدت که کشور را آسیب‌پذیرتر می‌کند متهم ساخت. او که هم از ظریف و هم رئیس‌جمهور حسن روحانی به‌خاطر «ایده

ال گرایسی کاذب» شان انتقاد می‌کرد به سخنرانی علی خامنه‌ای رهبر ایران در نوامبر ۲۰۱۵ اشاره کرد که گفته بود همه ابتکارات وزارت خارجه باید در خدمت اصول راهبردی رژیم باشد نه آن‌که علیه این اصول کار کند

جلالی با نظر به چنین الزامی خواستار انقلابی‌تر شدن سیاست خارجی با استفاده از «مقاومت فعال» در «میدان نبرد» و جلوگیری از استفاده دشمن از قدرت سخت برای دست بالا پیدا کردن در مذاکرات شد. این شامل تقویت سپاه و نمایش قدرت آن مانورهای نظامی بیشتر و رونمایی از تسلیحات و توانمندی‌ها می‌شود. از نگاه او چنین تلاش‌هایی از آسیب‌پذیری ایران می‌کاهد ایران را غیرقابل پیش‌بینی‌تر می‌کند و در موضع بهتری در میز مذاکره قرار می‌دهد و همزمان محاسبات دشمن را دشوارتر می‌کند.

مداخله‌گری هسته هویتی رژیم است

برای بیش از سه دهه سپاه پاسداران دستگاه سیاست خارجی خود را داشته و آن را از طریق نیروی قدس و شورای عالی امنیت ملی تحت کنترل خامنه‌ای اداره می‌کرده است اما همزمان عمیقا وارد نهادها و فعالیت‌های دیپلماتیک سنتی ایران هم شده است. ظریف در مصاحبه درزرکرده خود با ذکر «نظامی‌سازی» فزاینده هیئت‌های دیپلماتیک به این واقعیت اشاره کرد اما توضیح نداد چرا نتوانسته مانع این مداخله شود و یا چرا به نشانه اعتراض استعفا نکرد.

مطابق اصل ۳ ۱۵۶ و ۱۵۴ قانون اساسی ایران سیاست خارجی ایران بر مبنای تعهد نامحدود به حمایت از مبارزات مسلمانان ستم‌دیده جهان با همه ابزارهای ممکن بنا شده است همان هدف اصلی سپاه پاسداران. بنابراین صرف‌نظر از آن‌که تیم رئیس‌جمهور در موافقت‌نامه‌های چندملیتی مثل برجام بر سر چه چیزهایی مذاکره کند دستگاه نظامی-امنیتی مدام به دنبال پیشبرد ارزش‌های انقلابی رژیم از طریق مداخلات خارجی است.

برخلاف گلیه‌های ظریف مبنی بر این‌که «میدان» یا در کار دیپلمات‌های ایرانی دخالت می‌کرد یا نمی‌توانست خود را به‌خوبی با آن‌ها هماهنگ کند این دو بخش اغلب بازوهای درهم‌تنیده توصیف می‌شوند که تمرکز هر دو بر محافظت از انقلاب و نظام اسلامی به‌عنوان منبع اصلی «هویت ملی» ایران است. مثلا در ۲۷ آوریل علی شمخانی دبیر شورای عالی امنیت ملی در توییتهای تأکید کرد که سیاست‌های دیپلماتیک و «میدانی» نظام فقط بعد از تاملات گسترده داخلی بر مبنای «اصول قطعی انقلاب اسلامی» شکل می‌گیرند.

اهمیت عملی این طرزفکر وقتی روشن‌تر می‌شود که درک کنیم بسیاری از شخصیت‌هایی که در رأس نهادهای رژیم هستند به‌رغم تلاش‌های نظری برای ادغام کردن انقلاب و منافع ملی در یک هویت واحد معمولا انقلاب و نظام را به منافع ملی شناخته‌شده ترجیح می‌دهند. ظریف باوجود حمایت گاه و بیگاهش از واقع‌گرایی دیپلماتیک در روند برجام و موارد دیگر از این قاعده مستثنی نیست. حتی وقتی جمهوری اسلامی احتمالا در ضعیف‌ترین موقعیت خود بود یعنی در سال ۱۹۸۸ وقتی که قطعنامه سازمان ملل برای پایان دادن به جنگ طولانی و ویرانگر با عراق را پذیرفت روح‌الله خمینی بنیان‌گذار رژیم هنوز به مردم می‌گفت که «حفظ اسلام» و صدور انقلاب اولویت‌های اصلی کشور است. جانشین او خامنه‌ای مکررا بر همین هدف تأکید کرده است.

این تعهد راسخ به مداخله‌گری انقلابی توضیح می‌دهد که چرا رویکرد ظریف و روحانی در قبال رابطه با آمریکا هنوز در داخل به مشکل برمی‌خورد. مصاحبه لورفته ظریف مدلی برای «مدیریت مناقشه» با آمریکا ارائه می‌کرد: با کنارگذاشتن مسائل «لاینحل» (یعنی ماهیت ستیزه‌جوی نظام ایران و عدم پذیرش موجودیت اسرائیل) و تمرکز بر حوزه‌های همکاری بالقوه این خیلی شبیه به شیوه‌ای است که آمریکا برای برقراری رابطه با چین و تایوان از آن استفاده کرد. اما در رویکرد بُرد-بُرد که ظریف اغلب در مصاحبه‌های خارجی از آن حمایت می‌کند بازی برد و باختی را که رژیم از زمان انقلاب ۱۹۷۹ علنا علیه آمریکا و اسرائیل به راه انداخته است کاملا نادیده می‌گیرد.

جدیدترین نمونه این تضاد برجام است. ظریف از «میدان» انتقاد کرد که نتوانسته با تیم او هماهنگ شود و در نتیجه برجام تضعیف شد. اما خامنه‌ای در سخنرانی خود در ۲ می کاملا از نیروی قدس حمایت کرد و اظهار کرد که جهت‌گیری و مدیریت سیاست خارجی باید به مقامات عالی کشور (یعنی شخص خودش) واگذار شود و تیم ظریف صرفا نقشی حاشیه‌ای دارند و مجری تصمیمات رهبر هستند از جمله در جبهه هسته‌ای.

با وجود این نگرش‌های متفاوت درباره نحوه مدیریت رابطه با آمریکا ظریف و دیگر اعضای کابینه خیلی بیشتر از آنچه تظاهر می‌کنند مشغول تسهیل مداخله‌گری میدان هستند. مثلا در بخشی از فایل صوتی درزرکرده ظریف از این‌که خطوط هوایی غیرنظامی ایران ابر پروازهایش را به سوریه در جریان جنگ شش‌برابر کرده بوده تا پرسنل و تجهیزات نظامی را ارسال کند اظهار تعجب می‌کند اما چنین افزایش بارزی بدون مجوز صریح کابینه از طریق وزارت راه و سازمان هواپیمایی کشوری اتفاق نمی‌افتاد. همین‌طور شرح او از سرنگونی هواپیمای اوکراینی به دست سپاه این ظن را ایجاد می‌کند که او روحانی و دیگر اعضای کابینه دلیل سرنگونی را از ابتدا می‌دانستند و اطلاعات را مخفی کردند تا از «میدان» محافظت کنند.

پیامدهای سیاست‌گذاری

صرف‌نظر از این‌که چه کسی وزیر خارجه است در مورد مداخله‌گری نظامی سپاه که قانون اساسی آن را الزامی کرده ماشین دیپلماسی ایران کماکان جایگاهی ثانوی دارد چون رهبر ایران و فرماندهان سپاه پروژه‌های موشکی و اهداف سیاست خارجی خود را مطابق دیدگاه نظامی «غیرمحافظه‌کارانه» (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/irans-reduced-naval-harassment-gulf-temporary-and-tactical>) خود کماکان ادامه خواهند داد. همان‌طور که اخیراً با گسترش عملیات ایدایی سپاه علیه شناورهای نیروی دریایی آمریکا در خلیج فارس مشخص شد هرگونه کاهش در «بازدارندگی فعال» ایران و تدابیر «مقاومتی» آن صرفاً موقتی و تاکتیکی است.

ازین رو حتی اگر طرف‌ها در مذاکرات برجام پیشرفت کنند می‌توان افزایش تحرکات سپاه را در جبهه‌های متعدد به ویژه در خلیج فارس و تنگه هرمز انتظار داشت و نیز در نقاط دیگر منطقه از طریق نیروهای نیابتی‌اش. همچنین احتمال دارد نمایش‌های موشکی و پرتاب‌های آزمایشی هم با هدف معمول سنجش تحمل جامعه بین‌المللی افزایش یابد و اگر واشنگتن و دیگر طرف‌ها تلاش کنند توانمندی‌های موشکی و ماجراجویی‌های منطقه‌ای ایران را از طریق مکانیسم‌های برجام توافق‌های جداگانه یا اقدامات پشت صحنه محدود کنند سپاه هر کاری بتواند خواهد کرد تا این تلاش‌ها را به بن‌بست بکشاند.

فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج فارس است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Targeting the Islamic State: Jihadist Military Threats and the U.S. Response

February 16, 2022, starting at 12:00 p.m. EST (1700 GMT)

Ido Levy ,
Craig Whiteside

([/policy-analysis/targeting-islamic-state-jihadist-military-threats-and-us-response](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/targeting-islamic-state-jihadist-military-threats-and-us-response))

تحلیل کوتاه

ایران مردم خود را آماده می‌کند ولی (فعلاً) نه برای سازش هسته‌ای

(fa/policy-analysis/ayran-mrdm-khwd-ra-amadh-myknd-wly-fla-nh-bray-sazsh-hsthay/)

BRIEF ANALYSIS

Challenges to Taliban Rule and Potential Impacts for the Region

فوریه ۲۰۲۲

◆
Mohamed Mokhtar Qandil

(/policy-analysis/challenges-taliban-rule-and-potential-impacts-region)

TOPICS

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سیاسی

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران